

РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ ХЛІБОПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

**М.Ф. ПЛОТНІКОВА, асистент
Державний агроекологічний університет**

Наведено основні риси розвитку хлібопродуктового підкомплексу Житомирської області, а також проблемні моменти його функціонування в ринкових умовах. Розкрито основні підходи до підвищення економічної ефективності функціонування підприємств підкомплексу за рахунок механізму структуризації на локальному рівні

Хлібопродуктовий підкомплекс являє собою стратегічний сектор економіки, що відіграє роль індикатора розвитку соціальної сфери, ефективна робота якого слугує гарантією продовольчої безпеки країни та сталого економічного зростання. Забезпечення стійкого розвитку галузей хлібопродуктового підкомплексу – це умова формування динамічного і потужного економічного потенціалу країни. Одним зі способів адаптації підприємств до динамічних змін зовнішнього середовища є реструктуризація.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Проблема розвитку харчової промисловості і галузям хлібопродуктового підкомплексу зокрема присвячені наукові розробки В. Бойка [1], П. Гайдуцького [2, 3], М. Лобаса [4], М. Маліка [5], П. Саблука [5], В. Юрчишчна [6] та ін. У працях вчених розкриваються теоретичні та практичні аспекти проблем розвитку галузей промисловості, резерви підвищення ефективності та інтенсивності виробництва.

Водночас у них не повного мірою знайшли своє відображення проблеми міжгалузевих відносин в хлібопродуктовому секторі економіки, реструктуризації підприємств з метою активізації внутрішнього потенціалу країни, посилення національної та міжнародної конкуренції.

Мета дослідження. Розглянути шляхи підвищення ефективності функціонування господарюючих суб'єктів, в основі якого є досконалий економічний механізм, що забезпечує процеси саморегулювання та розвитку. Обґрунтувати необхідність врегулювання міжгалузевих відносин в хлібопродуктовому підкомплексі на локальному рівні та довести економічність такого підходу.

Виклад основного матеріалу. Під впливом кризових явищ в економіці країни в цілому в агропромисловому комплексі відбулося зниження купівельної спроможності населення у 2-3 рази, внаслідок чого скоротилося виробництво і споживання життєво важливих продуктів харчування. За цей

же період виробництво зерна скоротилося на 279,8 кг, а споживання хліба і хлібопродуктів зросло з 105,6 кг у 1990 р. до 122,5 кг у 2004 р. При зростанні ціни на хліб та хлібобулочні вироби відбулося збільшення їх споживання. Подальше погіршення життєвого рівня населення призвело до скорочення, споживання основних продуктів харчування.

Сформована нормативно-правова база щодо регулювання відносин у хлібопродуктовому підкомплексі визначає правові, економічні та організаційні засади державної політики. Однак існуючий організаційно-економічний механізм недосконалий внаслідок неналагодженості механізмів кредитування і фінансування зерновиробників та переробних підприємств, системи оптової торгівлі, експортно-імпорتنих операцій, застосування давальницьких схем тощо, а також високий рівень конкуренції.

Потенційні інвестори прагнуть швидкої окупності власного капіталу, що є практично неможливим у сільському господарстві. Тому саме в інтеграції виробничої, переробної, торговельної, фінансової сфер вбачаємо вихід і кризи для підприємств, які практично позбавлені державної допомоги і прагнуть досягти успіху. Інтеграційні процеси в хлібопродуктовому підкомплексі є найбільш дієвим інструментом залучення інвестицій в сільське господарство.

Входження аграрних підприємств у ринок як повноцінних і конкурентоспроможних учасників можливе шляхом їх структуризації: здійснення техніко-технологічних, фінансових, маркетингових і організаційно-управлінських змін, спрямованих на адаптацію підприємств до ринкового середовища на внутрішньому і зовнішньому ринках. Водночас слід відмітити, що структуризація вимагає значних фінансових ресурсів, до вкладення яких ще не готові сільськогосподарські товаровиробники.

Інтегровані акціонерні структури, засновниками яких є сільськогосподарські чи переробні підприємства, мають можливість застосовувати більш досконалі технології та системи машин, залучати висококваліфікованих керівників, спеціалістів та робочих масових професій. Все це забезпечує високий рівень продуктивності праці та низькі матеріальні і трудові витрати з розрахунку на одиницю виробленої продукції.

Монографічний аналіз галузевих хлібопекарських підприємств проводили на прикладі ВАТ "Новоград-Волинський хлібозавод" м. Новоград-Волинський Житомирської області. В дореформений період і до 1998 р. включно ВАТ "Новоград-Волинський хлібозавод", як і чотири інших хлібопекарських підприємств, а входило до складу ДП "Житомирхліб". Кожне виробниче формування- правонаступник обрало свою стратегію виживання. Так, неможливість викупити підприємство силами працівників зумовило втрату значної частини основних фондів на ВАТ "Барановський хлібозавод". На противагу зазначеній позиції ДП "Новоград-Волинський хлібозавод" було трансформовано у ВАТ "Новоград-Волинський хлібозавод", де 70 % акцій належить працівникам підприємства Це дозволило зберегти

наявні виробничі потужності та згодом оновити матеріально-технічну базу. Так, станом на 1.01.2005 р. підприємством закуплено обладнання на суму 1,63 млн грн, у тому числі 0,95 млн грн на умовах кредиту. Працюючи в конкурентному середовищі, підприємство проводить постійну роботу щодо поліпшення якості та оновлення асортименту виробленої продукції.

За 2004 р. ВАТ "Новоград-Волинський хлібозавод" вироблено продукції у діючих цінах на суму 12334,5 тис. грн, що на 4367,9 тис. грн, або на 54,8% більше порівняно з 2000 р. За звітній період вироблено 7726 т хлібобулочний виробів, що на 802 т більше, ніж у 2000 р.; здобно-булочних виробів - на 13,6 тонн.

Виробничо-організаційна структура ВАТ "Новоград-Волинський хлібозавод" є типовою для підприємств корпоративного типу. Успіх господарювання передбачає відносну самостійність окремих підрозділів, а також функціонування на договірних засадах з постійними партнерами. Виробництво на давальницьких умовах фактично перетворюють підприємства-партнери в філіали материнської компанії. Визначена виробничо-організаційна схема слугує прикладом вертикальної інтеграції без утворення єдиної юридичної особи; Об'єднання хлібопекарських і борошномельних підприємств відбувається на давальницьких засадах, а хлібопекарських і сільськогосподарських - на договірних внаслідок щорічної закупівлі 10-20 % пшениці і 70-80 % жита району за рахунок кредитів банків. Корпоративна модель об'єднання сільськогосподарських та переробних виробників є бажаною. Однак ВАТ "Новоград-Волинський хлібозавод", який виступає ініціатором об'єднання, не має коштів для придбання зазначених підприємств з метою створення єдиної юридичної особи. Тому саме злиття слугує альтернативою для вертикальної інтеграції в хлібопродуктовому підкомплексі регіону.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Економічні відносини в агропромисловому формуванні реалізуються за допомогою механізму розподілу доходу пропорційно нормативу понесених витрат на виготовлення продукції. Завдяки такій системі досягається задоволення інтересів учасників об'єднання. Підприємство займатиметься формуванням пропозиції на товарному ринку сільськогосподарської продукції, її переробкою і реалізацією. Формування загального фонду розвитку дозволить впроваджувати досягнення НТП, поновлювати матеріально-технічну базу.

Необхідним є посилення рівня регулювання відносин в сфері хлібопродуктового підкомплексу: на загальнодержавному рівні його має представляти державна установа, міжгалузевому – корпоративні структури, асоціації та інші недержавні структури, що представляють інтереси зерносіючих та переробних підприємств, а також скорочення посередницьких ланок у ланцюгу "виробництво-переробка-реалізація-споживання". Це в свою чергу сприятиме більш ефективному виробництву

кінцевої продукції, зменшенню втрат, координації зусиль, узгодженості взаємодії між партнерами.

Перспективи подальших досліджень повинні бути зосереджені на вивченні стимулювання розвитку інтеграційних утворень та економічного механізму зацікавленості учасників об'єднань.

Список літератури

1. Бойко В.І. До проблеми формування ринку зерна // Економіка України. – 2004. – № 3. – С.35–38.
2. Гайдучий П. Аграрний ринок України // Зерно і хліб. – 2002. – № 4. – С. 3–4.
3. Гайдучий П. Зміни на краще в аграрному комплексі очевидні, але недостатні // Зерно і хліб. – 2003. – № 2. – С. 4–5.
4. Лобас М.Г. Розвиток зернового господарства України. – К.: НВАТ "Агроінком", 1997. – 447 с.
5. Саблук П.Т., Малік М.Й., Валентинов В.Л. Формування міжгалузевих відносин: проблеми теорії і методології. – К.: ІАЕ, 2002. – 294 с.
6. Юрчишин В.В. До аналізу причин і наслідків занепаду сільського господарства // Економіка України. – 2001. – №2, – С.54–62.

Приведены основные черты развития хлебопродуктового подкомплекса Житомирской области, а также проблемные моменты его функционирования в рыночных условиях. Раскрыты основные подходы к повышению экономической эффективности функционирования предприятий подкомплекса за счет механизма структуризации на локальном уровне.

The article tells about development of bread production subcomplex in Zhytomyr region in a dynamics, it also describes problem moments of its functioning in markets conditions. The paper also gives the cost price for production efficiency of bread production subcomplex in locate. It offers arguments of production efficiency.